

**ДО
ЧЛЕНОВЕТЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,
УТВЪРДЕНО СЪС ЗАПОВЕД НА РЕКТОРА
НА СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
РД 38-248/25.04.2018**

СТАНОВИЩЕ

НА ДОЦ. Д-Р ТРАЯН КОНОВ ОТНОСНО ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД „ОТГОВОРНОСТ ЗА ВРЕДИ ОТ ДЕФЕКТНИ ПРОДУКТИ“, ПРЕДСТАВЕН ОТ ДОКТОРАНТ НА САМОСТОЯТЕЛНА ПОДГОТОВКА АСИСТЕНТ ХРИСТИНА ВАЛЕРИЕВА ТАНЧЕВА ЗА ПУБЛИЧНА ЗАЩИТА ЗА ПОЛУЧАВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“ ПО ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.6. (ГРАЖДАНСКО ПРАВО)

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Асистент Христина Танчева е представила за публична защита за получаване на образователната и научна степен „доктор“ дисертационен труд: *„Отговорност за вреди от дефектни продукти“*.

1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ТРУДА:

1.1. Трудът е в обем от 304 страници, включително съдържание и библиографска справка, която обхваща цитираните в труда 226 заглавия, от които 138 заглавия на български език, а останалите 88 чуждоезични – на английски, френски, немски и руски език. Изложението е структурирано в класическата за дисертация структура – увод, три глави (две от тях вътрешно са подразделени на озаглавени параграфи, а всички на озаглавени точки и подточки) и заключение. Трудът съдържа 749 позовавания в бележки под линия.

1.2. Целите, които дисертантът си е поставил, са, чрез използване на исторически, сравнителноправен и догматичен подход, да установи доколко отговорността за вреди от дефектни продукти е

ново явление, доколкото в българското право то е полезна последица от евроинтеграцията и Директива 85/374/ЕИО, както и да анализира проблемите на тази отговорност при прилагане на специалния режим на ЗЗП и при прилагане на общите правила на ЗЗД, като потърси и отговор на въпросите, които тези проблеми поставят, включително в някои процесуални аспекти. Намирам, че тези поставени цели са успешно изпълнени.

1.3. Научната новост на труда, освен чрез особения поглед към отговорността през призмата на поставените цели (по-горе т. 1.2.), се определя още и от обстоятелството, че той е първото специално посветено на тази отговорност монографично изследване у нас, което поставя режима на отговорността по ЗЗП и Директивата на детайлен критичен анализ, както и от обстоятелството, че наред с уредбата по специалния закон (ЗЗП) и при сравнение с нея са изследвани и редица въпроси на общата деликтна отговорност по ЗЗД, като в много случаи дисертантът достига до неочаквани, но добре обосновани и значими в теоретико-практически план изводи. Практическата полезност на изследването се определя от приложимостта на изводите на дисертанта и предложените от него разрешения на установените проблеми в правораздавателната практика и при усъвършенстване на нормативната уредба, поради което намирам, че публикуването на труда би било полезно, както за дебатите по теоретичното осмисляне на отговорността, така и за правоприлагането.

1.4. Специално искам да подчертая зрелостта и дълбочината, с която дисертантът използва историческия и компаративистичния методи, както и аргументите, които успява да извлече от анализа на по-старата литература.

1.4.1. При изследване на историческото развитие на отговорността авторът работи с фрагменти от Дигестите и с текстовете на множество знакови чуждестранни съдебни решения, като използването им не е просто самоцелно „украшение“ на изложението, а изтъква причините за зараждането и обосноваването на определени конструкции и разрешения, като с това не само прави ясен паралел между минало и настояще, но и подготвя читателя за следващите авторови изводи и внушения. Наред с казаното подбраните от автора, цитирани и анализирани текстове от Дигестите удачно представят на читателя стила на фрагментите, съдържащи определено пикантна казуистика (бел. № 20, 22), и дори директни съмнения в почтеността на търговците – D.21,1,44,1 in fine: „защото такъв тип хора, за да

реализират по-голяма печалба и с позорни дела се заемат“, а заедно с това посочват и римските прототипи на станали по-късно култови литературни примери (бел. 26 и 27), както и класически конструкции стоящи в основата и на съвременните критерии относно „прекъсване“ на причинната връзка – с. 167.

1.4.2. Разглеждайки принципа на вината (с. 169 – 175), дисертантът с основание се връща към зората на модерната българска романистика и цивилистика – Симеон Ангелов („Принципите на извъндоговорната отговорност за вреди и загуби“ – 1908 г.), потвърждавайки, че между правилото „вината е основание за отговорността“ и постулата „без вина няма отговорност“ съществува ясна разлика, като принципът „без вина няма отговорност“ е нов – той отрича неоснователно безвиновните състави на отговорност, като дисертантът подлага на критичен анализ и настояването на Йеринг, че зачитането на принципа „без вина няма отговорност“ е признак за културен прогрес, свързвайки тази теза с конкретни исторически и правни особености, включително с правилата на *Sachsenspiegel* (XIII век).

1.4.3. Развитието на отговорността за продукта в българското право преди нейното специално нормативно уреждане в ЗЗППТ е проследено максимално подробно, като ясно се обосновава изводът на автора, че българското право е било готово да даде адекватно решение на въпроса за отговорността за вреди от дефектни продукти още втората половина на 80-те години на XX век, когато Тълкувателно решение № 54 от 23.VI.1986 г. по гр. д. № 21/86 г., ОСГК признава пряката деликтна отговорност на производителя в полза на увредения и изоставя идеята, че договорната връзка изключва деликтния иск – пробив, който в съчетание с презумпцията по чл. 45, ал. 2 ЗЗД и утвърденото в точка 7 на Постановление на Пленума на ВС № 17 от 1959 г., че за обосноваване на отговорността по чл. 49 ЗЗД не е необходимо да се установява кой точно служител на юридическото лице е действал неправилно, поставя още тогава отговорността за вреди от дефектни продукти на една изключително модерна и разумна основа (с. 76-85). Не е пропуснат и първият сериозен практически сблъсък на българската индустрия и юридическа общност с американските правила за отговорност за вреди от дефектни продукти, свързан с катастрофата през 1982 г. по река Мисисипи на произведен от КЗ „Георги Димитров“ и продаден от ВТП „Корабоимпекс“ на холандски корабособственик кораб, причинена от дефект на

произведеното в Полша кормилно устройство, причинила щети за над \$ 8 000 000 (с. 83 – 84).

1.5. Езикът на автора е характерен – жив, на места в някаква степен закачлив, но във всички случаи ясен и нескучен, което прави изложението да се чете с лекота, създавайки у читателя и определена интрига – качества, които макар вероятно да не се харесват всекиму, за мен показват зрялост и умение за писане, а и правят внушенията на автора по-силни и запомнящи се.

2. КОНКРЕТНИ АРГУМЕНТАЦИИ И ИЗВОДИ НА АВТОРА С ПРИНОСНО ЗНАЧЕНИЕ:

2.1. Освен посоченото вече, че трудът представлява първото монографично изследване, специално посветено на отговорността за вреди от дефектни продукти в българската правна литература (по-горе т.1.3.), като приноси следва да бъдат признати и следните аргументирани изводи на автора:

2.1.1. Проведеното подробно историческо и сравнителноправно изследване на отговорността за вреди от дефектни продукти, чийто анализ показва постепенното формиране на основните принципи на съвременната отговорност – от преодоляване на изискването за пряка договорна връзка (с. 24 – 33), през разместването на доказателствената тежест съгласно правилото *res ipsa loquitur* (с. 34 – 35), до идеята за отговорност независима от вина, при което според дисертанта обективизирането на отговорността следва логиката на познатото още в Рим правило, че продавачът е длъжен да познава стоката си и да информира купувача за нейните свойства, както и новият за българската литература детайлен анализ на развитието на съдебната практика в *common law* относно отговорността за вреди от дефектен продукт;

2.1.2. Приносен характер имат изводите относно надценяването на значението на Директива 85/374/ЕИО за развитието на отговорността, доколкото, както в други европейски страни, така и у нас, националното право и практиката по прилагането му са били достигнали до адекватни възможности за защита на увредените от дефектни продукти лица и преди задължителното транспониране на Директивата, при което дисертантът, използвайки удачно „играта на думи“ от заглавието на цитирана от него статия „Директива 85/374/ЕИО европейска победа или дефектен сам по себе си продукт“ (с. 88), подлага на критичен анализ уредбата по Директивата и

транспониращия 33П заради съдържащите се там ограничения, като сравнението на този специален режим с общия определя извода на дисертанта, че в много отношения общият режим на деликтната отговорност у нас е по-гъвкав и в полза на увредения (с. 205), извод, който наред с анализа на проблемите при съвместното прилагане на двете уредби, също може да се разглежда като принос, при което от съществено значение в тази посока е и анализът на чл. 13 от Директива 85/374/ЕИО и неговото тълкуване от Съда на ЕС (с. 69 – 72);

2.1.3. Като приноси следва да се отчетат анализът и изводите относно тълкуването на изискването вредите от повреждането или унищожаването на вещ да бъдат на стойност не по-малка от 1000 лв. – чл. 131, ал. 1, т. 2 33П (с. 157 – 161);

2.1.4. Макар презумпцията по чл. 45, ал. 2 33Д да е действащо право от близо 70 години, нейното интерпретиране от дисертанта в посока на обективизиране на общата деликтна отговорност и доближаването ѝ по ефекти до стриктната, представлява новост в българската теория и основателно подчертава модерността на българската легална уредба на деликтите (с. 177 – 180);

2.1.5. Новост представляват аналитичното разделяне на причинната връзка при регулацията на 33П на три части – между вредите и противоправния резултат (лично увреждане или увреждане на вещи различни от дефектната), между този противоправен резултат и дефекта, и между дефекта и поведението на отговорния субект, както и изводът на дисертанта, че приложимият към „прекъсването“ на различните части на причинната верига критерий – отвън привнесена друга правно релевантна причина, познат още от Лабен и Яволан (D. 19,2,57), е общ за всички тези аналитично разделени части, но ефектът от „прекъсването“ е различен – от освобождаване от отговорност, съответно обосноваване на съпричиняване, до ограничаване на отговорността до преките вреди, който различен ефект оправдава аналитичното разделяне на иначе непрекъснатата фактическа каузалност (с. 161 – 169);

2.1.6. Приносен характер има и е от значение за правоприлагането и критичният анализ на уредената в Директива 85/374/ЕИО и 33П субсидиарност на отговорността (с. 113 – 118), както и изводите относно процесуалните проблеми, които тази субсидиарност поставя пред защитата на увредения и възможностите за тяхното преодоляване (с. 261 – 267);

2.1.7. С приносен характер е и аргументацията на тезата, че колективните иски по глава XXXIII ГПК са de lege lata неприложими при вреди от дефектни стоки, причинени на множество лица, тъй като обезщетението, което може да се претендира чрез колективен иск, не е за индивидуални вреди, а за такива, които засягат колективен интерес, като пресъденото обезщетение цели да послужи за отстраняване на вредните последици от нарушението на колективния интерес, за предотвратяване на възможността от последващо извършване на такова нарушение, за информиране на обществото и други подобни, а не за обезщетяване на индивидуални вреди, както и ясно очертаното от дисертанта практическо значение на уважен колективен иск в установителната му част по отношение на исковите на увредените лица за обезщетяване на индивидуални вреди (с. 270 – 273);

2.1.8. Приноси елементи има и критичната полемика с изразени в практиката и доктрината становища относно общата деликтна отговорност и по-специално:

2.1.8.1. Критиката на въведеното с тълк. р. № 3/2012 г. на ВКС ОСГТК изискване за „сигурност“ на пропуснатата полза и аргументирания извод на автора, че пропуснатата полза е винаги една вероятност, която се определя от нормалния ход на нещата, без да се съобразяват възможните отвън привнесени причини, които могат да я осуетят (с. 207 – 208);

2.1.8.2. Относно кръга на лицата, имащи право на обезщетение за неимуществени вреди (с. 211 – 217);

2.1.8.3. Критиката на тезата за приоритет на натуралното обезщетяване на вредите (226 – 232);

2.1.8.4. Аргументираното отхвърляне на предложението за въвеждане на гражданска имуществена санкция по примера на наказателните обезщетения в общото право (с. 218 – 226);

2.2. Като приноси следва да бъдат приети и конкретните предложения за усъвършенстване на законодателството:

2.2.1. Промяна в текста на дефиницията за дефект, като в чл. 132, ал. 1 ЗЗП думите „не отговаря на общоприетите очаквания за обичайна употреба“ бъдат заменени с „не осигурява сигурността, която едно лице има право да очаква“ (с. 145 – 152);

2.2.2. Предложението за премахване на освобождаващото основание по чл. 137, ал. 1, т. 5 ЗЗП, поради това, че то поставя под съмнение обективния характер на отговорността (с. 189 – 196);

2.2.3. Предложението законодателят да прецизира чл. 140, ал. 1 ЗЗП, в посока, че вземането за обезщетението за вреди, причинени от дефект на стока, се погасява с изтичане на три годишен давностен срок, започващ от датата, на която ищецът е узнал или е следвало да узнае за вредата, дефекта и самоличността на производителя (с. 281 – 284).

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на изложеното намирам, че представеният дисертационен труд „ОТГОВОРНОСТ ЗА ВРЕДИ ОТ ДЕФЕКТНИ ПРОДУКТИ“ удовлетворява всички изисквания на чл. 6, ал. 2 от ЗРАСРБ, чл. 27, ал. 1 от ППЗРАСРБ и чл. 66, ал. 1 от ПУРПНСЗАДСУ – съдържа научни или научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по съответната специалност и способности за самостоятелни научни изследвания, поради което убедено предлагам на Научното жури да даде на асистент Христина Валериева Танчева образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6. (гражданско право).

Член на научното жури:

/доц. д-р. Траян Конов/